

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"א

פרשת האזינו

א. אור החיים.

פרק לב' פסוק

הנכנס לארץ ובהם יביר מעשיו ותברך לעם
ישׂראל שבהם קנה, וינגד אומרו עשף שהוא
מקוץ עליון שפרשנו בו שנתן שכירתו בתוכנו
ונבא אותנו אמר שאל אביך ויגדך אביך הם
הנביאים, וכן פרשה רבותינו ז"ל (ספרי).
וינגד אומרו שפרשנו על הננות עולם הבא
אמר וינגד ויאמרו לך פרוש הם חכמי ישׂראל
המכירים בהננות הדבר והמשג לעולם הבא
הם יאמרו לך:

ז) זכר ימות עולם. אמר ר' חלקות קנגד
ר' דברים שאמר בפסוק שלפני זה.
קנגד אומרו הלוא הוא אביך שרמז בו שהוא
הבורא אמר זכר ימות עולם שהם ששת ימי
בראשית שם ימצא כי הוא היוצר הוא הבורא,
וינגד אומרו קנגד שרמז ליציאת מצרים ושאר
הטובות שבהם קנה אותנו אמר בינו שנות דור
נדור שיתבונן כמה שפעל ה' בשנים של בי
דורות שהם דור היוצא ממצרים ודור רביעי

אבות

1. קרא שם את בני הסוקים: ו', ז', מה רוצה פרשנו לקור יחז"ל כאן?
2. התוכל למנות ולהספיר את ארצות הדקרים שפרשנו מוצא כאן?
3. היש לך תשובה יותר פשוטה לנאמר כאן?

* * *

ב. ספרי - עם פירוש המלבי"ם - תורה אור.

פרק לב' פסוק יג':

יג (יג) ירכבהו על במתי ארץ. זו ארץ ישראל
(סנהדרין פ"ח וש"נ) שהיא גבוהה מכל
הארצות כענין שונאמר עלה געלה וירשנו אותה, ויעלו
ויתורו את הארץ, ויעלו בנגב: ויאכל תנובות שדי.
אלו פירות א"י שקלים לאכול מפירות של כל
הארצות: ויניקהו דבש מסלע. כגון סיכני וחברותיה.
מעשה שאמר ר' יהודה לבנו בסיכני צא והבא לי
קציעות מן החבית. אמר לו אבא ושל דבש [היא
א"ל בני] השקע ירך לתוסה ואתה מעלה קציעות
מתוכה: ושמן מחלמיש צור. אלו זיתים של גוש חלב.
מעשה שאמר ר' יוסי לבנו בציפורי עלה והבא לנו
גרוגרות [נ"א זיתים] מן העליה הלך ומצא את העליה
שצפה בדבש [נ"א בשמן]:

(יג) ירכבהו על במתי ארץ. הערים שישבו בהם רובם היו על ההרים ששם האויר זך, ומותרות האדם והבהמה יורד אל העמקים, וגם ההר הוא חוזק נגד האויב: ויאכל תנובת שדלי. שרוב אדמת הארץ היה מקום זרע ותבואות השדה: וינקהו דבש מסלע. במקום שהאדמה היתה קשה כסלע, צמחו שם דקלים וגדלו תמרים שהוא הדבש: ושמן מחלמיש צור. במקום הצורים שאינם מגדלים אילנות גדולים, צמחו שם עצי זית, עץ לא גבוה שממנו השמן:

תלמוד

1. מה מאפסר לו להדעיש ארץ ישראל טבחה?
2. האם הכוונה היא אכן אידאולוגית או רוחנית?
3. המלבי"ם מפרש את יתרון ההר, למה זה חסר לו להדעיש?
4. התוכף להסביר את שני הסיפורים של ר' יהודה ור' יוסי?
5. איך המלבי"ם מסביר תופעת טבא שאופאת כאן?
6. היש לדעתך רציון בכל זה?

* * *
 65. מפרש בעיקרון בעקבות רש"י, ונגד הרמב"ן ('איננו מטעם הפרשה.... מזכיר הטובות אשר עשה השם עמהם'), אולם מישים את הנאמנות של ישראל בענין עצם יציאתם למדבר, ולא בענין מתן תורה כפרש"י (רבינו מפרש כאילו "מדבר מדבר" לגזירה שוה. גם "ארץ ארץ" ("בארץ לא זרועה") מחזק את פירושו, בעוד מתן תורה מוזכר בקשר עם הר ולא מדבר). מכאן והלאה נוטה רבינו לגמרי משיטת רש"י, והולך בעקבות הרמב"ן שמדובר על חסד ה' עם ישראל. 66. "סביב-סביב" קא דריש. כלומר, העמיד אותם מסביב להר בזמן קבלת התורה. 67. 'כינה-הוראה' קא דריש. והשוה הביטוי השגור אצל רבינו להבין ולהורות'. 68. יסוד פירוש זה (נגד פרש"י שהאישון הוא 'השחור שבעין שהמאור יוצא ממנו') נמצא אצל הרשב"ם: 'יצרנהו הקב"ה לישראל, כמו שהאישון שומר על העין, הוא הבשר שנכפף על העין.... ולפי שמכסה על העין ומחשיך אותו, נקרא אישון...'. כביטוי 'כתנות עור' (בראשית ג, כא) מרמז רבינו לכך שאותם הבגדים שהקב"ה עשה לאדם ולחוה, נועדו גם כן להגן על הגוף שלא יפסד.

ג. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.

פרק לב' פסוקים י'-יא':

(י') ימצאהו בארץ מדבר. מצא לקבו של עמו שהוא חלקו זה נאמן לפניו בארץ מדבר⁶⁵, בארץ "לקתף אחרי במדבר" (ירמיה ב, כ). 'סובבנהו'. להר סיני, בארץ "והגבלת את העם סביב"⁶⁶ (שמות יט, יב). יבנהו. בארץ "והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם"⁶⁷ (שם כד, יב). יצרנהו. משעבוד מלכיות ומפלאה הפנות, בארץ ו"ל: "חרות על הלחת" (שמות לב, טז) — חרות מפלאה הפנות ומשעבוד מלכיות (עירובין נד, א). באישון עינו. כמו שגזר את אישון עינו של אדם כשיצרו, שסבב את העין בכתנות עור כדי שלא יפסד עם היותו מוכן לכך⁶⁸.

(יא) כנשך יעיר קנו. יהי רצון⁶⁹ ששכמו שחשב לעשות בסיני — לולא חטאו בעגל — יעשה לעתיד. וקבל האל ותברך תפלתו אז⁷⁰, בארץ "אשרקה⁷¹ להם ואקבצם כי פדיתים" (זכריה י, ח). על גזזליו ירחף. בארץ "הנה אשא אל גוים ידי, ואל עמים ארים נסי, והביאו בניך⁷² בחצן" (ישעיה מט, כב). יפרש כנפשו יקתהו. בארץ "ואתם תלקטו לאחד אחד⁷³ בני ישראל" (שם כז, יב). ישאהו על אברתו. בארץ "מי אלה קעב תעופנה"⁷⁴ (שם ס, ח).

69. לא המשך תיאור חסדו יתברך עם בני דור המדבר. 70. רבינו מביא עתה פסוקים המדברים על לעתיד לבוא, שיש להם לא רק קשר ענייני-תכני עם תפילת משה, אלא אף מבטאים זאת בעצם לשונם. הקשר הלשוני הזה הוא הסיבה לבחירת פסוקים אלה דוקא, מתוך כל אותם הפסוקים בגוף העוסקים בגאולה העתידה. 71. השריקה (מרחוק) מבטאת את רעיון "יעיר" — יעורר בניו (רש"י). זהו השלב הראשון עוד טרם נגע בבניו ממש ('נוגע ואינו נוגע' — רש"י). והשוה מצורת דוד: אצפצף לבני הגולה לרמו שיבואו, ובוה אקבעם, רצונו לומר אעיר לכם לשוב לארצם. 72. כאן הקשר בין "בניך" ובין "גזזליו". 73. "לאחד אחד" במקביל ל"ויקחהו" ולא "יקחם" ("גזזליו"). 74. "תעופינה" במקביל ל"כנפיו... אברתו". [ושמא, על דרך הצחות, יש קשר בין "אברתו" ובין המשך הפסוק כישעיה "וכיונים אל ארצותיהם" —

אלות

1. פרשנו מפרש את נאמנותם של ישראל, כמה?
2. איך ומה התורה והמצוה שומרת עליהם?
3. מהי סולתם של כתונות הצור?
4. לדעתו - פסוק יא' מדבר על הצטיה, למה?
5. מה בדיוק תיאור הצטיה כאן?

* * *

ד. חזקוני.

פרק לבי פסוק טו': (טו) עשיהו, לשון עושר, כמו: וישראל עושה חיל⁶², פ"י נטש הוא את הקב"ה המעשירו.

אלות

1. קרא שם את הפסוק, מה בצמק הקושי האפשרי המצריך ביאור?
2. מה מוסיף פרשנו בדבריו?

* * *

ה. המשתדל.

פרק לבי פסוק טו': [טו] שמנת עבית כשית: אין "שמנת" כפל לשון של "וישמך", אלא הראשון כמשמעו והשני לשון מושאל, כמו (ישעיה ו' י"י) השמן לב העם הזה, טפס כחלב לבם (תהלים קי"ט ע') (ומזה טיפס) וכן "עבית כשית", נעשית עב ואטום, כלומר סכל ובלתי מבין.

אלות

1. למה פרשנו נדחק לפרש את "שמנת" בדרכו?
2. איך הוא מפרש זאת כאן בהקשר הפסוקים האחרים?
3. מה אם כן פירוש הפסוק לדעתו?

* * *

ו. משך חכמה עם פירוש הרב י. קופרמן.

פרק לבי פסוק טו': לב, טו וינבל צור ישועתו.
כי הטועים בעבודה ורה היו מכניסים דבריהם לאמר כי התורה כוונה לזה. עד שהשומעים אומרים אילו כיון זה הכותב חלילה המה דברי נבלה. לכן אמר על זה "וינבל צור ישועתו", שהוא כאילו אומרים שהוא חלילה מדבר דברי נבלה. ונחקיים זה בכותים ובמיינים ובכל הטועים, הש"י ישמרנו.

אלות

1. מה הפציה אותה רוצה פרשנו לעקוף?
2. מה צעו כמרי עבודה לזה על מנת לשכנע את קהל שומעיהם ואיך זה התקבל על ידם?
3. פרשנו קובץ כי אכן כך קרה, מתי ואצל מי?

* * *

ז. רמב"ן.

פרק לבי פסוק טו': (טז) בתועבת יכעיסוהו. הבעירו חמתו⁶³ בתועבות ומעשים מכוערים, כגון משכב וכשפים שיש⁶⁴ בהם תועבה, לשון רש"י, וכן איתא בספרי⁶⁵. אבל אין בשירה תוכחת⁶⁶ אלא על ע"ג בלבד. וטעם בזרים, נמשך אל אלוה עיבתו וקניאוהו באלהים זרים, כלשון אלהים אחרים⁶⁷. וטעם בתועבות, השדים לסרוף את בניהם באש לאלהים אחרים, שכל זה מתועב לפניו כמו שנאמר כי כל תועבת ה' אשר שנא עשו לאלהיהם כי גם את גניהם ואת בנותיהם ישרפו באש לאלהיהם⁶⁸. וכתוב אשר לא צויתי ולא דברתי ולא ילית על לבי⁶⁹. לעשות התועבה הזאת⁷⁰.

אלות

1. מה הפציה עליה מחפשים הפרשנים כתרונן?
2. מהי דעת רש"י צפ"י הספרי?
3. למה פרשנו אינו מקבל דעתם?
4. מהי דעתו הוא?

* * *